

ból hozta magával, hanem az egyetemi könyvtár zárt anyagának kívánta adományozni, 1966 januárjában mégis felmentették öregségi nyugdíjjal az állásából.

Nyugdíjazását követően, a hatvanas évek második felében anyaggyűjtés céljából beutazta az egész országot. Sorra jelentek meg a könyvei is: *A szegedi nép* (1968), *Szegedi példabeszédek és jeles mondások* (1972), *Szeged reneszánsz kori műveltsége* (1975), *Ünnepi kalendárium* (1977), *A szegedi nemzet. I-II.* (1977–1978). 1979-ben, 75. születésnapján II. János Pál pápa személyes hangú levélben köszöntötte, az MTV1 pedig *A legszögédibb szögédi* címmel portréfilmet sugárzott róla.

Keresztlánya esküvőjére igyekezve 1980. május 1-jén ütötte el egy autó. Agy-

zúzódást szenvedett, melynek következtében május 10-én meghalt, feloldozva, pápai áldással és az utolsó kenettel ellátva. A szeged-alsóvárosi temetőben helyezték örök nyugalomra. Boldoggá avatási eljárása 2005-ben indult meg, jelenleg a „tisztelőre méltók” sorába tartozik.

Csapody Miklós könyvét függeléként a rövidítések jegyzéke, részletes névmutató, valamint a szegedi Móra Ferenc Múzeum Bálint Sándor hagyatékából válogatott képanyag zárja. Mivel a biográfia szerencsésen kombinálja az életrajzi, tudomány- és eszmetörténeti szempontokat, a 20. századi magyar történelem, néprajz és Szeged múltja iránt érdeklődők figyelmére egyaránt számot tarthat.

Gali Máté

BOLDOGOK A KÓRHÁZI SEGÉDÁPOLÓK **Kun Árpád: *Boldog észak***

■ Hogy Aimé Billion mesélni kezdett, úgy történt, hogy miközben a benini Cotonou városában Nigériából csempészt benzint vásárolt, egy bukósisakos fehér turista fényképezőgéppel a nyakában a földbe süllyedt. Aimé a turistában sosem látott apját ismerte fel. Ezzel a felismeréssel indul útjára Aimé Billion és története, hogy miközben autójával az ismerős ismeretlen világ felé tart, gondolatban elkalauzolja bennünket Benin otthonos otthonalanságába, egy afrikai család történetébe.

A regény arról a feszült pontról indít, amikor a régi és megszokott tarthatatlanná válik, az új pedig még elérhetetlennek és bizonytalannak látszik. Hősünk, miközben egy ilyen köztes létben autózik a mesélést cselekszi, felvonultatja családját és isteneit, hogy a múlt elbeszéléssé rendezése megágyazzon a jövőnek, kijelölje hősünk útját. „Meghaltak sorban nagyapám, apám, nagyanyám. Mindhárom ember, akihez egyáltalán valami közöm volt. A haláluk kellett hozzá, hogy újrakezdődjön az életem, és elutazzam Beninből.” (7.)

Aimé Billion vietnámi francia és joruba szülők gyermeke, a benini Co-

tonou francia iskolájában szocializálódik egyfajta virtuális európaivá, olyanná, aki Beninben már nem találja a helyét, s hogy vágyott hazájában, Franciaországban tanuljon és telepedjen le, a körülmények sorozatosan megakadályozzák. Paradox, de nagyon is érthető módon, amikor kiderül, hogy teljes benini élete alatt francia állampolgár volt és megnyílnak előtte a határok és elérhetővé válik a vágyott élet, amikor Bordeaux-ban apja örökébe léphetne, ő (ismét) az idegent választja. És mert Cotonou-ban a francia kórházi segédápolói munkája mellett a Norvég Evangélikus Egyház misszionáriusainak is besegített, a tőlük kapott címlistával a tarsolyában az összes lehetséges idegenség és otthon közül Norvégiát választja.

Így érkezik meg Aimé Norvégiába a varázslatos afrikai világ után, onnan, ahol a család óriási gyógyokkal alszik, ahol a varázsló nagymama a bölcs bnokimók földje alatti homokban vesztí életét egy kőolajkitermelésben érdekelt marabuval természetfeletti erejét összemérve, s nagyapja, hogy feleségét megkeresse, a gyarmati adminisztráció csúcsáról Oszanyinnak, a gyógyítás vudu szellemének beavatott

javasemberévé válik, s elkészíti azokat a cseppeket, amelyekben mesénk hőse múltjának esszenciáját hozza magával. Norvégiában ismeri fel, hogy az idegenség lényének szerves része, s az így boldogságra ítélt Aimé új világba kalauzol minket. Első munkahelyén, ahol egy norvég dongatemplom idegenvezetője, s a dongatemplom féldomborművének emberalakjában saját arca pillant vissza rá, még gyakoriak körülötte a csodák, és a vudu szellemek gyakran belekotárkodnak a kimért északi hétköznapokba. Amikor azonban a kakashalmi öregotthonba kerül segédápolónak, már elhagyják a szellemek, hogy rátaláljon a szerelem.

A Norvégiában játszódó rész a könyv kétharmadát teszi ki, mégis, ha mérlegre tesszük a művet, a mérleg nyelve az afrikai rész felé billen. Az afrikai színen a narráció hiteles, sodró erejű és összefogott, könnyedén jár be nagy tér- és időbeli dimenziókat, nem tetszik ki a férc, ahogy összevarr valóságosat és természetfeletti, olyan hihető világot teremt, ahol helye van a csodának: jelképek erdején visz át az Aimé útja. A norvégiai színben fél év történéseit meséli el Aimé a kakashalmi járásban. Itt az elbeszélés lineárisrá válik, kevésbé koncentrált, és az elbeszélő pozíciója nem reflektált, nem egyértelmű, miért mesél utólagosan olyan részletességgel, mintha az elbeszélés a történessel egyvidejű lenne. A főhős fejlődésének népmesébe illő történetét túlságosan megterhelik a norvég tájat, hétköznapiakat és társadalmat leíró részek.

Kun Árpád bátor író, mert mer meghatóan szép történetet kerekíteni, és meri ezt a szépséget a hétköznapiak bosszúságainak póré leírásával, a testüknek kiszolgáltatott emberek részletéig menő ábrázolásával „elrontani”, undor, háritás és empátia között hagyni az olvasót. Muszáj végignéz-nem, ahogy norvég öregemberek a saját fókukban tocsognak, ahogy a szexualitására ébredő Aimé a makkja tövére tekeredve gondozottjának fanszórzetére talál? Nem tudom. Nehéz a testről hitelesen, eufemizmus vagy obszcenitás nélkül beszélni. Ahogy a boldogságról is nehéz beszélni.

Aimé elbeszélésében a szerelmi szálal kapcsolatban maradt némi hiányérzetem. Aimé szerelme egyik ápolója, a Szinyakov-szindrómás Gréte lesz. Részletesen olvasunk Gréte testéről, meztelenségének, mellének Aimére tett hatásáról, Aimé éveik szunnyadó szexualitásának

öntudatra ébredéséről, keveset tudunk meg azonban magáról Grétéről és Aimé érzelmeiről. Az elbeszélő többször is vall arról, hogy kényelmes neki a norvég társadalomra jellemző elidegenedettségek és nehezére esik az intimitás. Mégis sajnálom, hogy nem olvashatunk az áttörésről, arról, ahogy hőszünk átadja magát a szerelemnek, ahogy megtörténik a változás, ehelyett a simogatásba fulladó fürdetésnél vágás, majd új tematikus egység következik, amelyből megtudjuk, hogy „akkor már egy hete Gréténél aludtam” (411.), majd részletesen leírja Gréte ágyának hidraulikáját, diszkréten hallgatva arról, hogy is került bele.

Az *Epilógus*ban a mű keletkezéstörténetéhez olvashatunk adalékokat, megtudhatjuk, hogy Aimé Billion valóságosan létező személy, még ha nem is tökéletesen azonos a regény hőszével. Olyannyira valóságos, hogy két, a szerzőnek címzett e-mailjét is elolvashatjuk itt. Bár fontos és érdekes etikai problémát tár elénk a szerző, amikor a nevek megváltoztatásával vagy megőrzésével kapcsolatos dilemmájáról vall, mégis zavart, hogy a mesével (amelyet éppen elhittem és a hatása alatt voltam) egybekötöttet a valóság.

Még ha vitatnám is a véleményyt, miszerint a *Boldog észak* lenne az utóbbi évek legjobb magyar regénye, mindenképpen fontos olvasmány, hiszen olyan könyv, amelyről úgy hiszem, még nagyon sokat fogunk beszélni, vitatkozni. A könyv kapcsán elengedhetetlenül reflektálnunk kell arra, hogy mi is a magyar irodalom és mitől magyar egy irodalom. Arra, hogyan kerülhet egy afrikai néger a magyar irodalomba? Talán éppen amiatt provokatív a regény, mert nagyon is ismerős érzésekről, otthonos létállapotról beszél. Mintha Kun Árpád a történetét nem időben tolt volna el, hőszét nem a magyar történelemben, egy régebbi korba vezette volna vissza, hanem térben tette odébb, először délre, majd pedig északra. És lehet-e témája a magyar irodalomnak a skandináv szociális rendszer? Vajon miért nem boldog Aimé Billion a hazájában, és joga van-e egy afrikai bevándorlónak Norvégiában a boldogsághoz? A könyv nagyszerű alkalmat nyújt az identitás és kívándorlás kérdésének boncolgatására, az individuum és közösség boldogságáról és boldogulásáról való beszédre. Mi kívánjuk-e vajon Aimé Billion boldogságát?

Adorjáni Anna

